

IZVJEŠTAJ O REALIZACIJI PROGRAMA STRUČNOG OSPOSOBLJAVANJA LICA SA STEČENIM VISOKIM OBRAZOVANJEM ZA 2019/2020. GODINU

I UVOD

U skladu s odredbama Zakona o stručnom osposobljavanju lica sa stečenim visokim obrazovanjem („Sl. list Crne Gore“, br. 38/12) i Pravilnikom o načinu objavljivanja javnog poziva, postupku i kriterijumima za stručno osposobljavanje („Sl. list Crne Gore“, br. 46/12), realizuje se Program stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem za sedmu generaciju korisnika.

S obzirom na pozitivne efekte koje je Program imao tokom prethodnih godina nastavljeno je sa realizacijom istog za 2019/2020. godinu. Istraživanja su pokazala da Program doprinosi realizaciji ključnog cilja koji se tiče podrške mladim visokoškolcima pri prelasku iz svijeta učenja u svijet rada i povećanju zapošljivosti mladih.

Shodno Zakonu, Program omogućava licima sa stečenim visokim obrazovanjem, bez radnog iskustva, koja se nalaze na evidenciji Zavoda za zapošljavanje, da tokom devetomjesečnog stručnog osposobljavanja kod izabranog poslodavca steknu znanja, vještine i kompetencije za samostalno obavljanje posla i polaganje odgovarajućeg stručnog ispita.

Pored toga što Program omogućava visokoškolcima da steknu odgovarajuće radno iskustvo, poslodavcima u javnom i privatnom sektoru daje šansu da prepoznaju potrebe za određenim kadrom, koji odgovara njihovoj specifičnoj djelatnosti, i radno ga angažuju po isteku stručnog osposobljavanja.

Devetomjesečno stručno osposobljavanje, tokom kojeg korisnici imaju naknadu u neto iznosu od 50% prosječne neto zarade u Crnoj Gori u prethodnoj godini, jeste svojevrsna podrška obrazovanju mladih, odnosno podsticaj da kroz dokazivanje u radnom okruženju lakše dođu do zaposlenja i istovremeno motiviše poslodavce za otvaranje novih radnih mjesta.

Nakon osam godina sprovođenja Programa, 39.276 lica dobilo je priliku da se stručno osposobljava. Za Program 2019/2020. godine poslodavci su iskazali izuzetno veliko interesovanje, što je rezultiralo oglašavanjem 11.613 slobodnih mjesta za stručno osposobljavanje, dok je ukupan broj lica sa stečenim visokim obrazovanjem koji se prijavio za učešće u Programu 3.242, od čega njih 3.121 uspješno prošlo korake koji su neophodni za učešće u Programu kako bi odabrali poslodavce.

S obzirom na to da, nakon prvog kruga povezivanja poslodavaca i korisnika, 242 lica nije dobilo poslodavca, a imajući u vidu da je ostao veliki broj oglašanih slobodnih mjesta, organizovan je i drugi krug prijavljivanja potencijalnih korisnika Programa, koji su nakon prvog kruga ostali bez poslodavca ili nijesu okončali prijavu i izabrali poslodavce. Nakon sprovođenja drugog kruga još 92 korisnika su dobili poslodavca. Ukupan broj korisnika koji nijesu dobili priliku da se stručno osposobljavaju u ovom ciklusu je 112, što iznosi 3,6 % od ukupnog broja prijavljenih korisnika.

U implementaciju Programa stručnog osposobljavanja, kao i prethodnih godina, uključeni su: Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo javne uprave, Zavod za zapošljavanje Crne Gore, Uprava za kadrove i ustanove visokog obrazovanja.

II REALIZACIJA PROGRAMA

U skladu sa Zakonom i podzakonskim aktima Program se realizuje kroz 6 faza, i to:

- 1) prijava poslodavaca,
- 2) prijava korisnika,
- 3) povezivanje korisnika i poslodavaca,
- 4) upućivanje korisnika kod poslodavaca,
- 5) potpisivanje ugovora,
- 6) početak stručnog osposobljavanja.

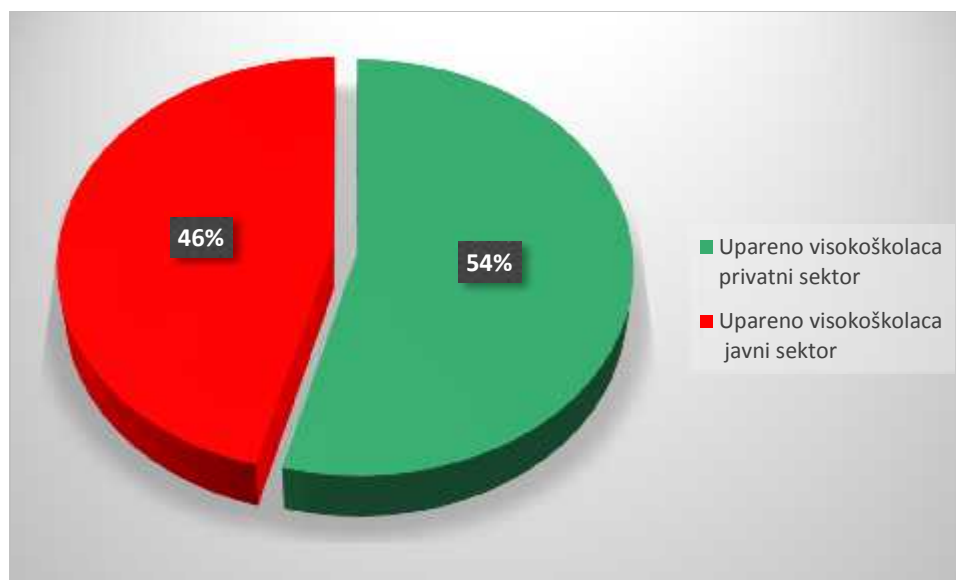
2.1 Prijava poslodavaca

Program stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem počeo je 10. septembra 2019. godine, objavljivanjem Javnog poziva poslodavcima za učešće u Programu od strane Uprave za kadrove za poslodavce iz javnog sektora, i Zavoda za zapošljavanje Crne Gore za poslodavce iz privatnog sektora. Javni poziv je objavljen u dnevnom listu »Pobjeda«, kao i na web stranicama ministarstava, portala e-uprave, Uprave za kadrove i Zavoda za zapošljavanje.

Kao i prethodnih godina i ove godine akcenat je stavljen na poslodavce iz privatnog sektora, uz nastojanje da se obezbijedi što veći broj poslodavaca upravo iz ovog sektora. Pravo učešća u Programu imali su i državni organi - institucije nadležne za poslove obrazovanja, zdravstva, policije, vojske i kulture, privredna društva u većinskom državnom vlasništvu kao i javne službe čiji je osnivač opština.

U skladu sa odredbama Pravilnika prijava poslodavaca je trajala od 15. septembra do 15. oktobra 2019. godine.

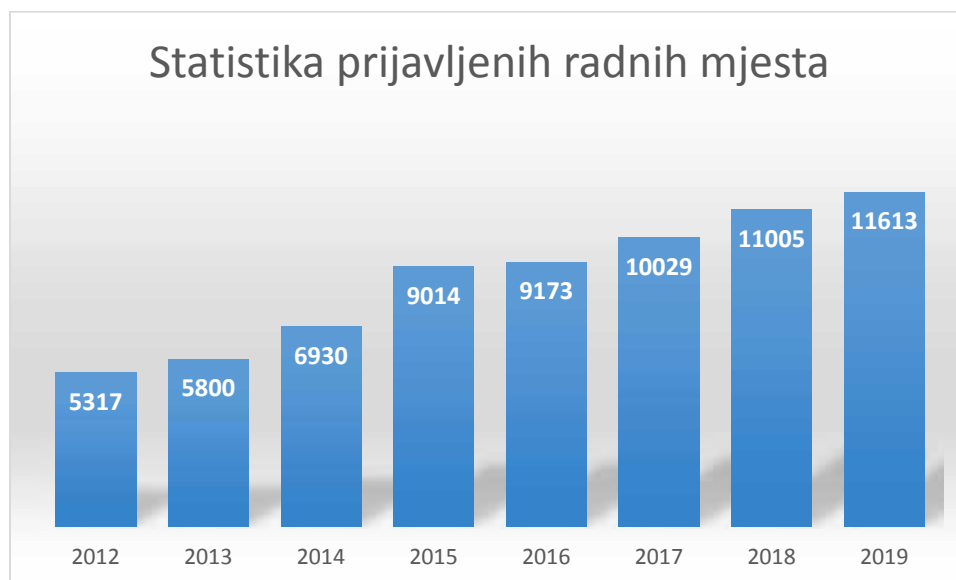
Poslodavci su oglasili potrebu za ukupno 11.613 mjesta za stručno osposobljavanje, od čega je javni sektor oglasio 4.364 slobodnih mjesta, odnosno 37,58%, a privatni sektor 7.249 slobodnih mjesta, odnosno 62,42%. Ukupan broj uparenih radnih mjesta u privatnom sektoru iznosi 1.627, dok je u javnom sektoru 1.382 što je prikazano na slici 1. Broj neuparenih mjesta u privatnom sektoru iznosi 5.622, dok u javnom sektoru je 2.982.

Slika 1. Prikaz uparenih korisnika privatni i javni sektor

Broj prijavljenih mjesta u osmom ciklusu Programa je veći u odnosu na prethodnih sedam ciklusa i predstavlja rekordnu potražnju od 11.613 radnih mjesta od strane poslodavaca.

Slika 2. prikazuje broj prijavljenih radnih mjesta od početka realizacije Programa stručnog osposobljavanja.

Slika 2. Statistika prijavljenih radnih mjesta kroz godine

2.2 Prijava korisnika

Elektronsko prijavljivanje visokoškolaca za učešće u Programu počelo je 18. oktobra 2019. godine putem portala e-uprave. Prijavljivanje potencijalnih korisnika Programa je završeno 18. novembra 2019. godine, sa mogućnošću izmjene preferenci od strane već prijavljenih potencijalnih korisnika zaključno sa 20. novembrom 2019. godine.

U okviru Programa 2019/2020. interesovanje za stručno osposobljavanje je iskazalo 3.242 visokoškolaca, od čega je 3.121 korisnika uspješno prošlo korake neophodne za učešće u programu.

Kako bi bile izbjegnute zloupotrebe bilo koje vrste, informacioni program je kreiran tako da se nakon prijave korisnika, koji je unosio ime i prezime, JMB, naziv ustanove na kojoj je stekao visoko obrazovanje i prosječnu ocjenu, navedeni podaci, povezuju sa bazom podataka ustanove visokog obrazovanja u Crnoj Gori na kojoj je prijavljeni visokoškolac stekao kvalifikaciju.

Drugi korak u prijavljivanju korisnika podrazumijevao je provjeru statusa na Zavodu za zapošljavanje Crne Gore, odnosno da li je potencijalni korisnik Programa na evidenciji Zavoda kao lice bez radnog iskustva u okviru kvalifikacije sa kojom se prijavljuje.

Nakon 20. novembra 2019. godine, kada je istekao rok za prijavljivanje korisnika, informacioni sistem Programa je pokrenuo algoritam koji je automatski formirao elektronsku rang listu povezanih korisnika i poslodavaca na osnovu:

1. prosječne ocjene korisnika
2. izabranih preferenci svakog korisnika.

U ovogodišnjem Programu stručnog osposobljavanja je učestvovalo 795 korisnika koji posjeduju rješenje o priznavanju inostrane obrazovne isprave, odnosno koji su kvalifikaciju stekli u inostranstvu, od čega je njih 759 dobilo priliku da se stručno osposobljava. Od ukupno prijavljenih korisnika njih 25% je visoko obrazovanje završilo u inostranstvu, od čega je većina iz Republike Srbije i Bosne i Hercegovine.

Najstariji i najmlađi korisnici koji su ove godine učestvovali u Programu:

1. Najstariji korisnik je rođen 15. 8. 1963. godine
2. Najmlađi korisnik je rođen 2. 11. 1998. godine

Slika 3. Prikazuje statistiku prijavljenih visokoškolaca kroz godine.

Slika 3. Statistika prijavljenih visokoškolaca po godinama

2.3 Povezivanje korisnika i poslodavaca

Nakon elektronski sprovedenog povezivanja poslodavaca i korisnika u prvom krugu, ukupno 2.917 lica je dobilo poslodavca, odnosno mogućnost da se stručno osposobljava. Od ukupno prijavljenih korisnika u prvom krugu, njih 145 nije odabralo poslodavce, dok u drugom krugu taj broj je 97.

Lista povezanih poslodavaca i korisnika na Portalu e-uprave je objavljena 22. novembra 2019. godine. Ona sadrži i informaciju o prosječnoj ocjeni kandidata, koja predstavlja ključni kriterijum za povezivanje sa preferiranim poslodavcem, a sve u cilju obezbjeđenja maksimalne transparentnosti cjelokupnog procesa.

Budući da je ostalo 8.696 neuparenih radnih mjesta nakon prvog kruga, visokoškolci kojima u prvom krugu povezivanja poslodavaca i korisnika nije dodijeljen poslodavac imali su priliku da u drugom krugu izaberu nekog od preostalih poslodavaca kod kojih bi mogli da obave devetomjesečno stručno osposobljavanje. Poziv visokoškolcima za drugi krug prijavljivanja za stručno osposobljavanje objavljen je 26. novembra 2019. godine na portalu e-uprave, kao i na web portalima ministarstava, Uprave za kadrove i Zavoda za zapošljavanje Crne Gore.

Poziv se isključivo odnosio na visokoškolce koji su se prijavili u predviđenom roku za prijavljivanje korisnika, ali u prvom krugu Programa nijesu dobili željenog poslodavca ili nijesu okončali prijavu i izabrali poslodavce. Druga faza prijavljivanja za preostalih 242 korisnika, trajala je od 27. do 29. novembra 2019. godine i realizovala se putem Portala elektronske uprave. Ukupno 92 korisnika je dobilo poslodavca, dok njih 112 nije dobilo šansu da se stručno osposobi, što je rezultiralo ostatkom od 8.604 radnih mjesta.

Slika 4. prikazuje studijske oblasti sa najvećim brojem neuparenih visokoškolaca.

Slika 4. Studijske oblasti sa najviše neuparenih visokoškolaca

Iz tabele u nastavku uočavamo da je evidentno da su poslodavci najviše tražili kvalifikacije iz oblasti, ekonomija, prava, elektronika, telekomunikacije i računari, turizma, engleskog jezika i književnosti, građevina, arhitektura i menadžment.

Studijski program	Traženo
Pravo	964
Ekonomija	961
Turizam	357
Elektronika, telekomunikacija i računari	345
Engleski jezik i književnost	300
Građevina	289
Arhitektura	267
Učiteljski studij	227
Menadžment	225

Poslodavci su ove godine tražili najmanje studijskih programa koji su prikazani u tabeli u nastavku:

Studijski program	Traženo
Lučki menadžment	5
Porezi carine	5
Strukovni medicinski radiolog	5
Urbanizam	5
Vokalno-instrumentalni	5
Biohemija	4
Dizajn tekstila i odjeće	4
Filmska i TV režija	4

Internacionalni hotelski i turistički menadžment	4
Islamske nauke	4
Mehanička prerada drveta	4
Pravo evropske unije	4
Specijalni pedagog	4
Trener fudbala	4
Violina	4
Animalna proizvodnja	3
Fizička kultura i zdravi stilovi života	3
Lučko-transportni menadžment	3
Međunarodno poslovanje	3
Metalurgija i materijali	3
Poslovni italijanski	3
Scenografija	3
Strukovne tehničke studije - Tehnologija drveta	3
Studije bezbjednosti	3
Biotehnika	2
Humanističke studije iz oblasti istorije, istorije kulture i istorijske antropologije	2
Kineski jezik	2
Krivičnopravni	2
Norveški jezik i književnost	2
Pomorska elektrotehnika	2
Strukovne tehničke studije - Elektrotehnika u saobraćaju	2
Strukovne tehničke studije - Zaštita od požara	2
Arapski jezik	1
Državne studije	1
Genetika	1
Javna uprava	1
Kompozicija	1
Kostimografija	1
Menadžment civilne zaštite i zaštite životne sredine	1
Molekularna biologija	1
Nauke o zdravlju	1
Orijentalistika	1
Pozorišna režija	1
Strukovne tehničke studije - Željeznički saobraćaj	1
Strukovne tehničke studije - Željezničko mašinstvo	1
Španski jezik i književnost	1

Također, uočeno je da za određene studijske programe, potražnja radnih mjesta je veća od prijavljenog broja studenata sa istim studijskim programom, što možemo primijetiti iz naredne tabele.

Studijski program	Traženo	Prijavljeno visokoškolaca
Novinarstvo	201	25
Marketing	193	7
Predškolsko obrazovanje	187	43
Računarstvo i informacione tehnologije	101	5
Socijalni rad	101	8

Informacije koje se dobijaju kroz Program su dobar input u koncipiranju upisne politike na institucionalnom i državnom nivou.

2.4 Upućivanje korisnika kod poslodavaca

Na osnovu objavljenih rang lista Uprava za kadrove će uputiti korisnike kod poslodavaca iz javnog sektora, a Zavod za zapošljavanje Crne Gore kod poslodavaca iz privatnog sektora. Svi poslodavci i korisnici će biti blagovremeno obaviješteni o rezultatima javnih poziva putem e-maila, kao i putem portala e-uprave.

2.5 Potpisivanje ugovora

Nakon upućivanja korisnika kod izabranog poslodavca, poslodavac i korisnik sklapaju Ugovor, pri čemu jedan primjerak Ugovora dostavljaju Upravi za kadrove i Zavodu za zapošljavanje.

2.6 Početak stručnog osposobljavanja

Svi visokoškolci koji su dobili priliku da se stručno osposobljavaju počće sa stručnim osposobljavanjem kod izabranog poslodavca 15. januara 2020. godine, do kada će biti obavezni da zaključe Ugovor sa poslodavcem.

Poslodavci su dužni da korisnicima omoguće stručno osposobljavanje, u skladu sa Programom stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem i posebnim aktom o programu osposobljavanja korisnika. Stručni tim zadužen za realizaciju Programa, u saradnji sa nadležnim državnim organima, vršice kontrolu sprovođenja stručnog osposobljavanja.

Bitno je napomenuti da u toku trajanja prijava Programa stručnog osposobljavanja, od strane administratora na pomenutom Portalu je odgovoreno na više od 1.000 prijava ovim putem, i u realnom vremenu riješene eventualne nedoumice ili problematika istih.

III ANALIZA TRŽIŠTA RADA

Prema podacima MONSTAT-a, a u skladu sa EUROSTAT metodologijom, ako posmatramo 2016, 2017. i 2018. godinu, broj nezaposlenih lica sa visokim obrazovanjem se smanjivao, odnosno u 2016. godini smo imali 9.5, u 2017. godini 8.5, a u 2018. godini 8 (u skladu sa metodologijom podaci su u hiljadama).

Dalje, procenat nezaposlenih lica sa visokim obrazovanjem u ukupnom broju nezaposlenih lica se takođe, smanjivao (2016 – 19,8%; 2017 – 19,4% i 2018 – 18,8%), dok je broj nezaposlenih lica sa visokim obrazovanjem starosti 25-36 godina, takođe smanjen u odnosu na 2016. godinu, odnosno u 2016. godini ih je bilo 6.000, dok ih je u 2018. godini bilo 5.700.

Prema podacima Zavoda za zapošljavanje broj nezaposlenih lica u oblasti visokog obrazovanja (VI, VII i VIII nivo okvira kvalifikacija), evidentno je da se broj nezaposlenih lica smanjivao u posljednje tri godine. Naime, u decembru 2016. godine broj nezaposlenih lica sa visokim obrazovanjem bio je 11.373; u decembru 2017. godine 9.310, dok na kraju 2018. godine taj broj je iznosio 8.173.

Ministarstvo prosvjete i Koordinacioni tim za praćenje i implementaciju Programa stručnog osposobljavanja, u saradnji sa Poreskom upravom, periodično sprovodi analizu i dinamiku zapošljavanja korisnika Programa. Analiza za prve četiri godine implementacije Programa stručnog osposobljavanja pokazala je da je oko 50% korisnika Programa nastavilo radni angažman kod istog ili drugog poslodavca, od čega oko 60% u privatnom sektoru.

Prema podacima Poreske uprave za 2017. i 2018. godinu, trend zapošljavanja je približan onom iz prethodnih godina, odnosno od 3.180 korisnika iz 2017. godine njih 1.682 je nastavilo radni angažman, a od 3.070 korisnika iz 2018. godine do dana obrade podataka njih 1.380 je nastavilo radni angažman.

Kada je u pitanju struktura poslodavaca i broj zapošljavanja posmatrano po sektorima, za posljednje dvije godine, u bankarskom sektoru 84 korisnika su nastavila radni angažman, Crnogorskom telekomu 19 korisnika, Crnogorskom elektrodistributivnom sistemu 38, Crnogorskom elektroprenosnom sistemu 4, Elektroprivredi 5 i td. U institucijama sudstva preko 50 korisnika je nastavilo radni angažman, ustanovama obrazovanja oko 150 korisnika, zdravstvenim ustanovama 75 korisnika, drugim javnim ustanovama (oblast kulture, nauke i sl.) oko 30 korisnika.

Posmatrano po ministarstvima Ministarstvo unutrašnjih poslova je zaposlilo 28 korisnika, Ministarstvo odbrane 11, Ministarstvo saobraćaja 5, a ostala između jedan i dva, odnosno ukupno 58 korisnika je nastavilo radni angažman u ministarstvima.

Posmatrano po opštinama najviše korisnika su angažovale opština Ulcinj i Herceg Novi, 12 odnosno 10 korisnika, dok su ostale opštine angažovale između jednog i pet korisnika.

Značajan broj korisnika radno je angažovan preko agencija za privremeno ustupanje i zapošljavanje, primjera radi preko dvije agencije angažovano je oko 300 korisnika u privatnom sektoru.

IV PRIMJERI DOBRE PRAKSE

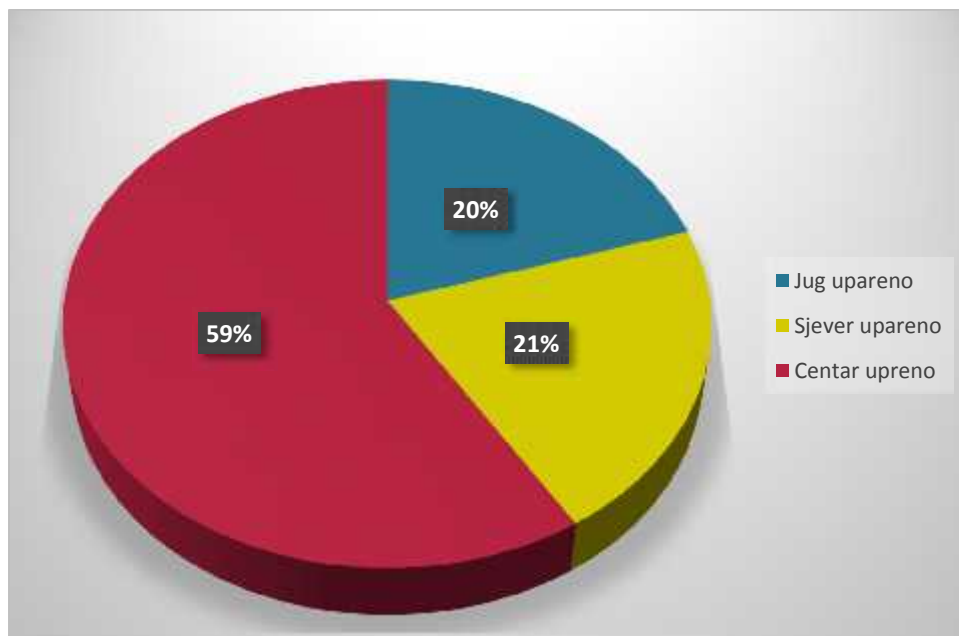
Svršeni visokoškolci i mladi koji tek ulaze na tržište rada predstavljaju poseban izazov i priliku za poslodavce. U periodu prijave visokoškolaca veliki broj poslodavaca je kroz medijsku kampanju pozivao iste da odaberu njih kao poslodavca kod kojeg će odraditi stručno osposobljavanje. Takođe jedan vid oglašavanja prijavljenih mjesta putem programa, poslodavci su vršili putem internet platformi koje pružaju mogućnost pregleda oglasa za slobodna radna mjesta. Pored ovoga još jedan od kanala promovisanja je i putem sve prisutnijih društvenih mreža kako Facebook-a tako i Instagrama.

S obzirom na to da poslodavci, kroz mentorski program koji pružaju, obezbjeđuju zaposlenim da budu aktivno uključeni u poslovne procese poslodavca, jedan broj korisnika dobija mogućnost produženja radnog angažmana i nakon predviđenih devet mjeseci.

Jedan od primjera dobre prakse, kada je riječ o privatnom sektoru je upravo bankarski, gdje je od ukupnog broja zaposlenih u jednoj banci upravo 10% došlo putem Programa stručnog osposobljavanja.

**PRILOZI SA PODACIMA O PONUDI/TRAŽNJI DOBIJENI NA OSNOVU
PROGRAMA**

REGIONALNA STRUKTURA UPARENIH RADNIH MJESTA

TRAŽNJA ZA RADNIM MJESTIMA PO OPŠTINAMA

Opština	Traženo	Ostalo upražnjeno mjesto
Podgorica	4.996	3.579
Bar	871	680
Nikšić	844	609
Berane	590	425
Herceg Novi	569	473
Bijelo Polje	533	388
Budva	526	449
Kotor	490	409
Ulcinj	359	246
Tivat	325	273
Rožaje	275	164
Pljevlja	260	175
Danilovgrad	225	176
Cetinje	224	168
Plav	138	109
Kolasin	92	69

Tuzi	57	40
Žabljak	56	44
Mojkovac	56	39
Gusinje	38	24
Andrijevica	31	21
Šavnik	23	18
Plužine	18	14
Petnjica	17	12
UKUPNO	11.613	8.604

POVEZANI VISOKOŠKOLCI PO OPŠTINAMA

Opština	Broj uparenih visokoškolaca
Andrijevica	10
Bijelo Polje	145
Bar	191
Berane	165
Budva	77
Cetinje	56
Danilovgrad	49
Gusinje	14
Herceg Novi	96
Kolasin	23
Kotor	81
Mojkovac	17
Nikšić	235
Petnjica	5
Plav	29
Plužine	4
Pljevlja	85
Podgorica	1.417
Rožaje	111
Šavnik	5
Tivat	52
Tuzi	17
Ulcinj	113
Žabljak	12
UKUPNO	3.009

**TRAŽENO RADNIH MJESTA/BROJ PRIJAVLJENIH VISOKOŠKOLACA PO
STUDIJSKIM OBLASTIMA**

Studijska oblast	Traženo radnih mjesta	Prijavljeno visokoškolaca
OBLAST EKONOMIJE	2.195	581
OBLAST PRAVO	1.144	354
OBLAST TURIZAM I HOTELIJERSTVO	881	177
OBLAST IT	679	164
OBLAST ENGLISKI JEZIK	355	92
OBLAST GRAĐEVINA	352	84
Arhitektura	267	47
Učiteljski studij	227	71
Novinarstvo	201	25
Predškolsko obrazovanje	187	42
OBLAST ENERGETIKA	185	58
Grafički dizajn	179	30
OBLAST SOCIJALNI RAD	171	39
OBLAST MAŠINSTVO	167	29
OBLAST JEZIK I KNJIŽEVNOST	151	31
Farmacija	145	20
Psihologija	142	37
Visoka škola za medicinske sestre	128	27
OBLAST FIZIČKA KULTURA	122	26

**BROJ UPARENIH/NEUPARENIH RADNIH MJESTA U PRIVATNOM/JAVNOM
SEKTORU**

Broj uparenih radnih mjesta javna uprava:
1.382
Broj neuparenih radnih mjesta javna uprava:
2.982
Broj uparenih radnih mjesta privatni sektor:
1.627
Broj neuparenih radnih mjesta privatni sektor:
5.622